

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตำบลบวกราบเรือ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร
วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน

๒. เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญานั้น ๆ ต่อไป

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นคำที่มีความหมาย

เช่นเดียวกับคำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ ซึ่งเรียกว่าปราชญ์ชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งมีผู้ให้คำจำกัดความของภูมิปัญญาท้องถิ่นลักษณะต่างๆ ดังนี้

๑.กรมวิชาการ (๒๔๓๗) ให้ความหมายของภูมิปัญญา
ท้องถิ่นว่า คือ ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเรา
ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต วิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตก
ผลึกมาเป็นองค์ความรู้เฉพาะหลายเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้
แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจ
กล่าวได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้
สมัยใหม่ที่ช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหาการจัดการและการ
ปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา

๒.สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(ม.ป.ป.)
กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยว่าเป็นองค์ความรู้ ความสามารถ
และทักษะของคนไทยที่เกิดจากสังขมประสบการณ์ที่ผ่าน
กระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรุ้งแต่ง และถ่ายทอดสืบต่อกัน
มา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับ
สภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

จากความหมายดังกล่าวอาจสรุปว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ หรือสิ่งที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นซึ่งได้ผ่านการคิดค้นและปรับปรุง เปลี่ยนแปลงจนได้แนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคมเป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ถือเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง รวมถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดค้นขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาแก้ปัญหา เป็นทั้งสติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระและแนวทางดำเนินชีวิตในวงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ในหลายวิชา ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้จำแนกไว้รวม ๑๐ สาขา คือ

๑.สาขาเกษตรกรรมหมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตร เป็นต้น

๒.สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ตลอด ทั้งการผลิตและการจัดทำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มหัตถกรรมและอื่นๆ เป็นต้น

๓.สาขาการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษา สุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพ และอนามัยได้

๔.สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนไทยในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

๕.สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการค้า การสะสมและบริการกองทุนและธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

๖.สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๕.สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆเช่นจิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ เป็นต้น

๔.สาขาจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการการดำเนินงานด้านต่างๆ ทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรทางสังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้านระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ดี หมายถึงกระบวนการเรียนรู้พัฒนาและการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิผล

๓.สาขาภาษาและวรรณกรรมหมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๔.สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่นการถ่ายทอดหลักศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณี

ประเพณี/วัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลบากเรือ

อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร

- ★ ประเพณีบุญข้าวฉี่
- ★ ประเพณีบุญมหาชาติ
- ★ ประเพณีวันสงกรานต์
- ★ ประเพณีวันเข้าพรรษา
- ★ ประเพณีวันออกพรรษา
- ★ ประเพณีบุญมหาภูฏิน
- ★ ประเพณีบุญข้าวประดับดิน

ประเพณีบุญข้าวจี

ประเพณีบุญข้าวจี บุญข้าวจีหรือบุญเดือนสาม เดือนนี้ชาวนาส่วนใหญ่ถือกันตั้งแต่โบราณว่าเป็นเดือนสู่ขวัญข้าว คือมีการถวายข้าวเปลือกพระและนิยมนำบุญบ้าน สวดมนต์เสร็จพิธีสงฆ์ แล้วก็สู่ขวัญข้าวตามธรรมเนียมพราหมณ์

ประเพณีบุญมหาชาติ

บุญพระเวด หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า บุญมหาชาติ เป็นประเพณีบุญตามฮีตสิบสองของชาวอีสาน จะมีการเทศน์มหาชาติ ซึ่งถือว่าเป็นงานอันศักดิ์สิทธิ์ผู้ใดฟังเทศน์มหาชาติจบภายในวันเดียว และบำเพ็ญคุณงามความดีจะได้านิสงส์ไปเกิดในภพหน้า

ประเพณีวันสงกรานต์

สงกรานต์ หมายถึง การส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ คือ ตั้งแต่ ๑๓-๑๕ เมษายน แต่เดิม วันขึ้นปีใหม่ไทยคือ วันเริ่มปีปฏิทินของไทยจนถึง พ.ศ.๒๔๓๑ และได้มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นวันที่ ๑ มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่จนถึงปัจจุบันนี้

ประเพณีวันเข้าพรรษา

“เข้าพรรษา” แปลว่า “พักฝน” หมายถึง พระภิกษุสงฆ์
ต้องอยู่ประจำ ณ วัดใดวัดหนึ่งระหว่างฤดูฝน
พระพุทธเจ้าจึงทรงวางระเบียบการจำพรรษาให้
พระภิกษุประจำตลอด ๓ เดือนในฤดูฝน คือเริ่มตั้งแต่
วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ของทุกปีเรียกว่า “ปุริมพรรษา”

ประเพณีออกพรรษา

ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เรียกว่าอย่างหนึ่งว่า “วันปวารณา” หรือ “วันมหาปวารณา” คือวันที่ พระสงฆ์ทำปวารณากรรม คือเปิดโอกาสให้เพื่อน พระภิกษุว่ากล่าวตักเตือนกันด้วยเมตตาจิตได้ เมื่อได้เห็นหรือสงสัยในพฤติกรรมของกันและกัน

ประเพณีบุญมหากรรม

กรรมที่กำหนดระยะเวลาถวาย จะถวายตลอดไป เหมือนผ้าชนิดอื่นก็ได้ ระยะเวลานั้นมีเพียง ๑ เดือน คือตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ไปจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ (วันเพ็ญเดือน๑๒) ระยะเวลานี้เรียกว่า กรรมกาล คือ ระยะเวลาทอดกรรม หรือ เทศกาล ทอดกรรม

ประเพณีบุญข้าวประดับดิน

ในวันแรม ๑๔ เดือนเก้า ชาวไทยอีสานจะมิงงานบุญสำคัญเกิดขึ้นงานหนึ่ง งานบุญเดือนเก้า ซึ่งจะตรงกับเดือนสิงหาคมของทุกปี โดยจะนำข้าวปลาอาหารของคาว ฯลฯ แบ่งมาอย่างละเล็ก อย่างละน้อย ห่อใบตองเป็นห่อเล็ก ๆ นำไปวางไว้ตามดคนไม้ใหญ่หรือตามพื้นดินรอบ ๆ เจดีย์หรือโบสถ์ เพื่ออุทิศกุศลให้แก่ปู่ย่าตายายญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลปากเรือ

อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร

- ★ หมอสมุนไพรหมอแผนโบราณ
- ★ พรหมณ์ สุขวิญญู ★ ด้านเกษตรผสมผสาน
- ★ ด้านดนตรีพื้นบ้าน ★ ด้านหมอลำ
- ★ ด้านจักรสาน ★ ด้านการทอผ้าพื้นบ้าน
- ★ ด้านช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ★ ด้านช่างบั้งไฟ
- ★ ด้านหมอนวดแผนไทย ★ ด้านหมอดู

ด้านการจัดการในพื้นที่ตำบลบากเรือ

อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร

- ★ กลุ่มเย็บผ้า
- ★ กลุ่มทอเสื่อกก
- ★ กลุ่มเลี้ยงกบ
- ★ กลุ่มเลี้ยงปลา
- ★ กลุ่มปลูกผักสวนครัว
- ★ กลุ่มเลี้ยงสุกร
- ★ กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นบ้าน
- ★ กลุ่มเลี้ยงโค
- ★ กลุ่มปลูกข้าวหอมมะลิ
- ★ ร้านค้าชุมชน